

MOBILNI TELEFON KAO FAKTOR OMETANJA VOZAČA ZA VRIJEME VOŽNJE- REZULTATI TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

Zoran Andrić¹, *Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine*
Miroslav Đerić², *Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine*

Rezime-Dosadašnja istraživanja u saobraćaju ukazuju da je oko 25 % svih saobraćajnih nezgoda povezano sa ometanjem vozača, odnosno odvratanjem pažnje. Takođe, brojne studije ukazuju da korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje može biti jedan od glavnih faktora u ometanju vozača, što može imati za posljedicu povećanje mogućnosti nastanka saobraćajnih nezgoda sa ozbiljnim posljedicama. Ono što je značajno jeste da ove studije otkrivaju da korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje, ima za posljedicu nesigurni oblik vožnje.

U ovom radu su prikazani rezultati istraživanja neposrednog opažanja vozača o korišćenju mobilnog telefona za vrijeme vožnje, koja je sprovedena u septembru mjesecu 2012.godine na području lokalne zajednice Pale. Neposredno opažnje je obavljeno na ukupno četiri lokacije, od koji su dvije obuhvatile opažanje na raskrsnicama, a druge dvije na otvorenim dionicama puta. Ukupno, neposrednim opažanjem je obuhvaćeno 400 vozača, po sto učesnika na svakoj od lokacija. U radu su prikazani rezultati koji se odnose na stepen korišćenja mobilnog telefona i sigurnosnog pojasa od strane vozača za vrijeme vožnje na raskrsnicama i otvorenim dionicama puta.

Ključne riječi - mobilni telefon, vožnja, opažanje, raskrsnica, bezbjednost saobraćaja.

1. UVOD

Bezbjednost saobraćaja predstavlja važan društveni problem. Prema izvještaju Evropske Komisije iz 2010. godine, više od 35.000 ljudi je poginulo u saobraćajnim nezgodama na putevima zemalja članica Evropske Unije u 2009.godini, što je jednako jednom gradu srednje veličine. Ako se ovim podacima dodaju i podaci o broju povređenih u saobraćajnim nezgodama, koji iznose više od 1.500.000 ljudi za 2009.godinu, jasno je da se radi o ozbiljnom društvenom problemu. Ovaj problem dobija još više na težini, ukoliko se uzme u obzir da su ukupni troškovi saobraćajnih nezgoda za društvo, zemlje članice Evropske Unije veliki i iznose prosječno 130 biliona € za 2009.godinu.

Dosadašnja istraživanja u oblasti bezbjednosti saobraćaja ukazuju da je oko 25 % od svih saobraćajnih nezgoda povezano sa ometanjem vozača odnosno odvratanjem pažnje za vrijeme vožnje. Socijalna i ekonomska cijena, odnosno troškovi ovih nezgoda se procijenjuju na oko \$ 40 biliona američkih dolara godišnje. Sa druge strane, upotreba novih tehnologija za vrijeme vožnje još više pogoršava ovaj problem. Naime, mobilni telefoni se danas u velikoj mjeri koriste u motornom vozilu, a uzimajući u obzir mobilne operatore koji sve više proizvode odnosno pružaju nove usluge vozačima koje su za njih korisne (surfovanje internetom, primanje i slanje elektronskih poruka, gledanje filmova), ukupno vrijeme i izloženost riziku upotrebe mobilnog telefona za vrijeme vožnje sve više raste. Tako, na primjer : dvije trećine finskih vozača (Lamle i ostali, 2002), i 85 % američkih vozača (Goodman i ostali., 1999), koriste mobilni telefon za vrijeme vožnje.

Uzimajući u obzir da je upotreba mobilnog telefona za vrijeme vožnje isto toliko opasna kao i upravljanje vozilom pod uticajem alkohola, u proteklih nekoliko godina, uticaj mobilne tehnologije na bezbjednost saobraćaja je postao predmet odnosno cilj mnogobrojnih istraživanja. U osnovi, većina

¹ ANDRIĆ Zoran, dipl.inž.saob., Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine, Trg BiH 1, Sarajevo, e-mail:zoran.andric@mkt.gov.ba

² ĐERIĆ Miroslav, dipl.inž.saob., Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine, Trg BiH 1, Sarajevo, BiH, e-mail:miroslav.djeric@mkt.gov.ba

ovih istraživanja je usmjerena na rizik koji nastaje kao posljedica upotrebe mobilnog telefona za vrijeme vožnje. Ono što je značajno jeste da ova istraživanja otkrivaju da upotreba mobilnog telefona za vrijeme vožnje ima za posljedicu nesigurni oblik vožnje. Uzimajući u obzir navedeno, može se zaključiti da je aktivnost „upotreba mobilnog telefona” za vrijeme vožnje prepoznata kao faktor koji doprinosi nastanku saobraćajne nezgode, te su u tom cilju neke zemlje zabranile korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje (Norveška, Australija i druge).

Jedna od zemalja koja je takođe zabranila korišćenje mobilnog telefona u vožnji jeste i Bosna i Hercegovina. Naime, u skladu sa odredbama Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj:6/06, 75/06, 44/07, 84/09, 48/10, 18/13), propisano je da za vrijeme kretanja vozila u saobraćaju na javnom putu vozač ne smije da koristi mobilni telefon u vožnji, osim u slučaju da je mobilni telefon prilagođen upotrebi u vozilu. Pod kretanjem vozila smatra se i slučaj kada je vozilo zaustavljeno radi postupanja vozača po saobraćajnom znaku, postupanja po znaku i naredbi ovlašćenog lica, propuštanja vozila koja imaju pravo prvenstva prolaza, te u drugim slučajevima kada je vozač dužan ili prinuđen da zaustavi vozilo na kolovozu prema odredbama Zakona.

Za nepoštovanje pomenute odredbe Zakon je utvrdio novčanu kaznu u iznosu od 40,00 KM. U slučaju da je kao posljedica korišćenja mobilnog telefona za vrijeme vožnje izazvana saobraćajna nezgoda, učinioc prekršaja, vozač motornog vozila će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 50,00 KM do 200,00 KM, odrediće mu se jedan kazneni bod, a može se izreći i zabrana upravljanja motornim vozilom u trajanju do dva mjeseca.

Predmet istraživanja je neposredno opažanje vozača motornih vozila, na područja lokalne zajednice Pale. Neposredno opažnje je obavljeno na ukupno četiri lokacije, od koji su dvije obuhvatile opažanje na raskrsnicama, a druge dvije na otvorenim dionicama puta. Ukupno, neposrednim opažanjem je obuhvaćeno 400 vozača, po sto učesnika na svakoj od lokacija. U radu su prikazani rezultati koji se odnose na stepen korišćenja mobilnog telefona i sigurnosnog pojasa od strane vozača za vrijeme vožnje na raskrsnicama i otvorenim dionicama puta.

2.METOD

U istraživanju je kao osnovni metod prikupljanja podataka korišćen metod neposrednog opažanja. U tom kontekstu je razvijen poseban listić koji je podrazumijevao upisivanje osnovnih podataka o vozaču (pol, životna dob), te da li isti koriste sigurnosti pojas i mobilni telefon za vrijeme vožnje. Neposredno opažanje je realizovano u mjesecu septembru 2012.godine, na području lokalne zajednice Pale, na ukupno četiri lokacije, od koji su dvije obuhvatile opažanje na raskrsnicama, a druge dvije na otvorenim dionicama puta. Ukupno, neposrednim opažanjem je obuhvaćeno 400 vozača, po sto učesnika na svakoj od lokacija. Rezultati neposrednog opažanja su unijeti u posebnu tabelu, a potom obrađeni korišćenjem odgovarajućeg softvera. Glavno ograničenje istraživanja se odnosi na uzorak i njegovu reprezentativnost. Rezultate neposrednog opažanja treba uzeti sa dozom određene rezerve, uzimajući u obzir mogućnost lica koje je vršilo opažanje da uoči da li vozači koriste mobilni telefon, odnosno sigurnosni pojas za vrijeme vožnje.

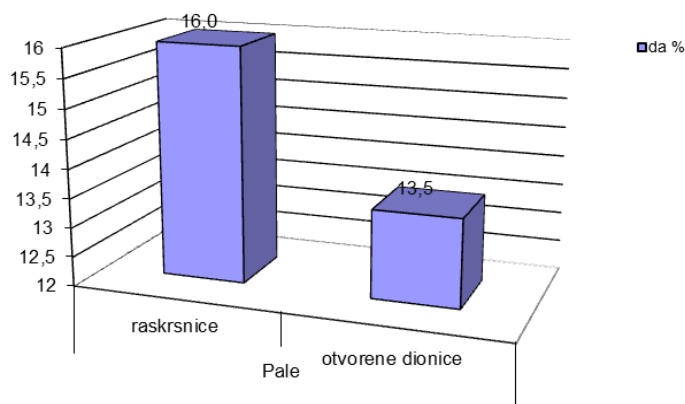
3.REZULTATI

3.1. Opšti rezultati analize

Većinu vozača koji su bili predmet neposrednog opažanja čine pripadnici muške populacije, njih 327 (81%), dok je žena 73 (19%). Posmatrajući životnu dob posmatranih vozača uočava se da je najveći broj vozača starosne dobi do 30 godina starosti (53%), od 30 do 50 godina (31%), te preko 50 godina starosti (16%).

3.2. Najznačajniji rezultati istraživanja

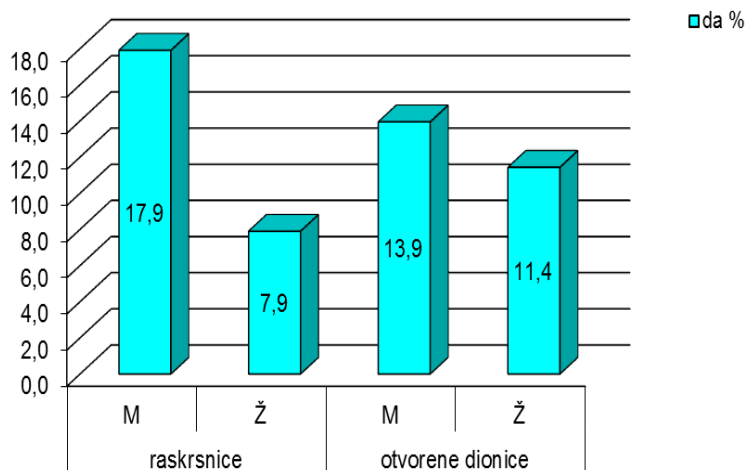
Korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje,
posmatrano po lokacijama opažanja
(raskrsnice, otvorene dionice)

Dijagram 1:
Korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje, posmatrano po lokacijama opažanja
(raskrsnice, otvorene dionice)

Rezultati neposrednog opažanja pokazuju da od ukupnog broja posmatranih vozača na raskrsnicama (N=200), njih 16% koristi mobilni telefon za vrijeme vožnje, dok je na otvorenim dionicama puta taj procenat od ukupnog broja posmatranih vozača (N=200), neznatno manji i iznosi 13,6%.

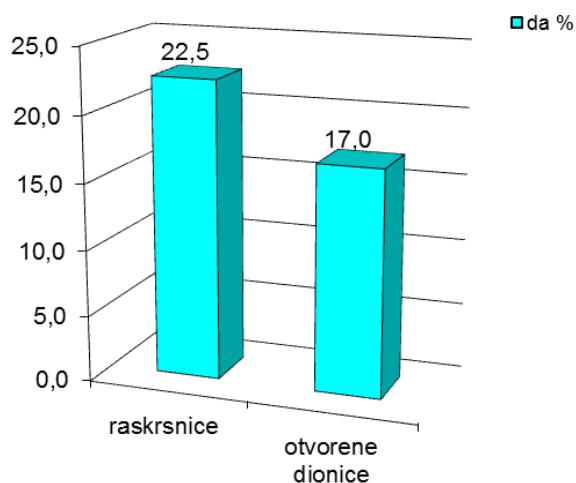
Korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje, posmatrano po
lokacijama opažanja (raskrsnice, dionice u gradu), i polu (muški, ženski)

Dijagram 2:
Korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje, posmatrano po lokacijama
opažanja (raskrsnice, otvorene dionice), i polu (muški, ženski)

Ako dobijene podatke neposrednog opažanja posmatramo po polu, isti pokazuju da veći procenat pripadnika muškog pola koristi mobilni telefon za vrijeme vožnje u odnosu na pripadnice ženskog pola, i to kako na raskrsnicama (17,9% u odnosu na 7,9%), tako i na otvorenim dionicama u gradu (13,9% u odnosu na 11,4%).

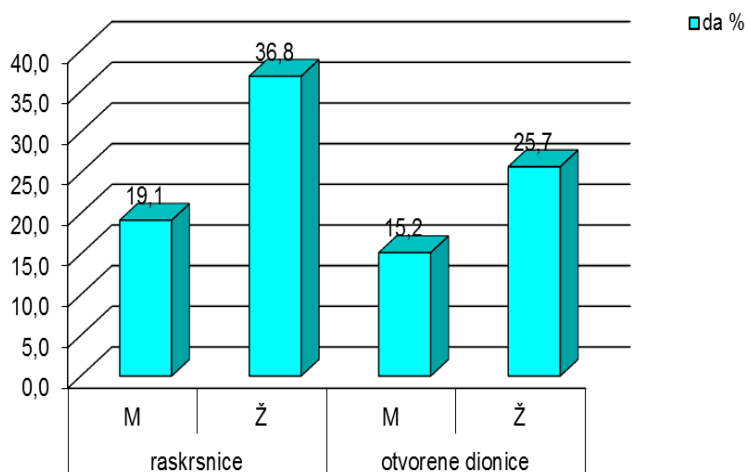
**Korišćenje sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje,
posmatrano po lokacijama opažanja
(raskrsnice, otvorene dionice)**

Dijagram 3:
**Korišćenje sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje, posmatrano po lokacijama opažanja
(raskrsnice, otvorene dionice)**

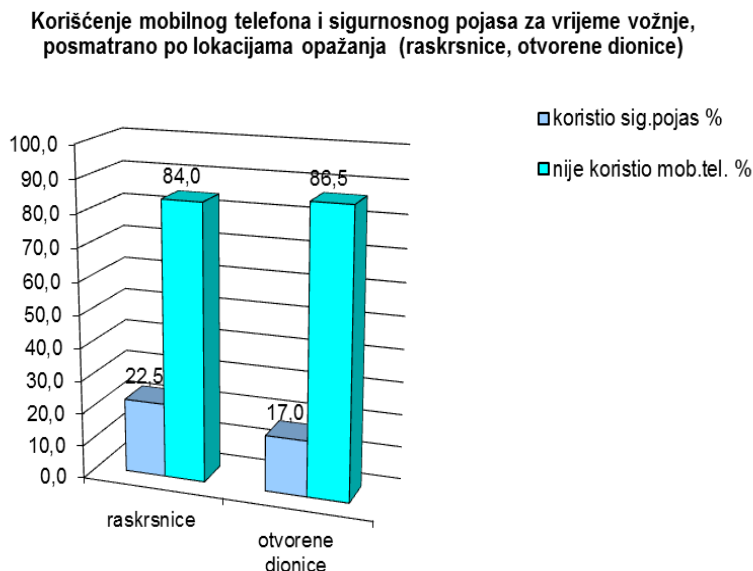
Rezultati neposrednog opažanja o korišćenju sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje pokazuju da nedopustivo mali procenat posmatranih vozača za vrijeme vožnje koristi sigurnosni pojas. Naime, od ukupnog broja posmatranih vozača na raskrsnicama (N=200), samo njih 22,5% koristi sigurnosni pojas, dok je taj procenat, od ukupnog broja posmatranih na otvorenim dionicama u gradu (N=200), još manji i isti iznosi samo 17%.

**Korišćenje sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje, posmatrano po
lokacijama opažanja (raskrsnice, otvorene dionice), i polu (muški, ženski)**

Dijagram 4:
**Korišćenje sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje, posmatrano po lokacijama opažanja
(raskrsnice, otvorene dionice), i polu (muški, ženski)**

Ako dobijene rezultate neposrednog opažanja o korišćenju sigurnosnog pojasa razvrstamo po lokacijama opažanja (raskrsnice, otvorene dionice u gradu), i po polu, možemo zaključiti da pripadnici muškog pola u znatno manjem procentu u odnosu na pripadnice ženskog pola koriste sigurnosni pojas za vrijeme vožnje, i to, samo 19,1% u odnosu na 36,8% na raskrsnicama, te 15,2% u odnosu na 25,7% na otvorenim dionicama u gradu.

Dijagram 5:

Korišćenje mobilnog telefona i sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje, posmatrano po lokacijama opažanja (raskrsnice, otvorene dionice)

Ako međusobno uporedimo dobijene podatke o korišćenju mobilnog telefona i sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje, posmatrano po lokacijama opažanja (raskrsnice, otvorene dionice u gradu), možemo zaključiti da približno jednak procenat posmatranih vozača, kako na raskrsnicama, tako i na otvorenim dionicama u gradu, ne koristi mobilni telefon. Sa druge strane, procenat posmatranih vozača koji koriste sigurnosni pojas za vrijeme vožnje je nešto veći na raskrsnicama u odnosu na otvorenim dionicama u gradu (22,5% u odnosu na 17%).

4.DISKUSIJA

Na osnovu analize dobijenih rezultata možemo zaključiti da većinu posmatranih vozača čine muškarci (81%), starosne dobi do 50 godina (84%).

Od ukupnog broja posmatranih vozača njih 16% koristi mobilni telefon za vrijeme vožnje na raskrsnicama, dok je na otvorenim dionicama taj procenat neznatno manji i iznosi 13,5%. Kada dobijene podatke analiziramo po polu, isti pokazuju ono što smo mogli i pretpostaviti, a to je da veći procenat pripadnika muškog pola u odnosu na pripadnice ženskog pola koristi mobilni telefon za vrijeme vožnje, kako na raskrsnicama, tako i na otvorenim dionicama u gradu.

Posmatrajući dobijene podatke o korišćenju mobilnog telefona za vrijeme vožnje, možemo zaključiti da "prihvatljivo" mali procenat posmatranih vozača koristi mobilni telefon za vrijeme vožnje.

Sa druge strane, dobijeni podaci o korišćenju sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje ukazuju na nedopustivo mali procenat vozača, kako muškaraca, tako i žena, koji koriste sigurnosni pojas za vrijeme vožnje, posmatrano po lokacijama opažanja (raskrsnice, otvorene dionice u gradu).

5. ZAKLJUČAK

Uzimajući u obzir dobijene rezultate neposrednog opažanja može se zaključiti da i pored postojanja zakonske regulative koja utvrđuje zabranu korišćenja mobilnog telefona za vrijeme vožnje, postoji određen procenat vozača koji koriste mobilni telefon u vožnji. Ono što je posebno interesantno jeste da vozači i pored svjesnosti da korišćenje mobilnog telefona za vrijeme vožnje može imati za posljedicu nastanak saobraćajne nezgode, i dalje svjesno, koriste mobilni telefon za vrijeme vožnje.

Ono što posebno zabrinjava jeste podatak da i pored postojanja zakonske regulatve koja propisuje korišćenje sigurnosnog pojasa, izrazito veliki procenat vozača za vrijeme vožnje isti ne koristi. Takođe, više nego očigledno je da vozači nemaju izgrađen pozitivan stav o značaju i važnosti korišćenja sigurnosnog pojasa, posmatrano sa aspekta bezbjednosti saobraćaja.

Uzimajući u obzir dobijene rezultate neposrednog opažanja, nameće se potreba za stalnim radom na podizanju nivoa saobraćajne kulture, koja će imati za posljedicu unapređenje bezbjednosti saobraćaja. Takođe, u cilju unapređenja bezbjednosti saobraćaja, dobijene rezultate istraživanja je potrebno javno prezentovati, te preduzeti aktivnosti na realizaciji odgovarajućih kampanja, kako o negativnim posljedicama korišćenja mobilnog telefona za vrijeme vožnje, tako i o značaju korišćenja sigurnosnog pojasa za vrijeme vožnje.

6. LITERATURA

- [1] www.ec.europa.eu/transport/road_safety/pdf/road_safety_citizen/road_safety_citizen_100924_en.pdf
- [2] Goodman, M.J., An investigation of the safety implications of wireless communications in vehicles, 1999, Report Summary, Online.
- [3] Violanti, J.M., Marshall, J.R., Cellular phones and traffic accidents: An epidemiological approach, 1999, Accident Analysis and Prevention.
- [4] Službeni glasnik BiH (broj:6/06, 75/06, 44/07, 84/09, 48/10, 18/13).